

**IRENA MARKOVIČ: IRENEJ
FRIDERIK BARAGA, MISIJONAR
IN ŠKOF MED OTAVCI IN
OČIPVEJCI.** Mohorjeva založba,
2017

Pri Mohorjevi družbi v Celovcu je letos izšla obsežna monografija dr. Irene Markovič o misijonarju in škofu Ireneju Frideriku Baragi. Znanstvena monografija je rezultat avtoričinega več kot triletnega raziskovanja Baragovega življenja in dela, v kateri je nazorno predstavljen vpliv misijonarjevega in škofovega delovanja na življenje in položaj severnoameriških Indijancev ter belih priseljencev, tudi Slovencev, kot je avtorica zapisala v uvodu. Delo je pravzaprav avtoričina predelana doktorska disertacija, ki je bila v letu 2015 nagrajena s prvo nagrado XIII. natečaja Ura da Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu za najboljša diplomatska, magistrska in doktorska dela s področja zamejstva in izseljenstva. K obravnavi zgodovinske osebnosti jo je spodbudil mentor dr. Matjaž Klemenčič, ki je za omenjeno knjigo napisal tudi predgovor, recenziji pa sta prispevala dr. Tomaž Hladnik in dr. Bogdan Kolar.

O škofu in misijonarju Ireneju Frideriku Baragi je sicer izšlo že kar nekaj del, vendar nobeno doslej ni obravnavalo Baragovega življenja in dela interdisciplinarno, ki sta se odrazila na kulturnem in gospodarskem napredku dveh indijanskih plemen – Otava in Očipva, in sicer na področju Michigana, Minnesote in Wisconsin. Avtorica v pričujoči monografiji pregledno obravnava tako zgodovinske kot tudi kulturne, sociološke, etnološke, geografske, politične, pa tudi literarne vidike misijonskega delovanja

škofa Barage. Monografija predstavlja škofove zasluge za širjenje krščanstva in pismenosti med plemenoma Otava in Očipva, kar je prispevalo k njunemu kulturnemu in gospodarskemu razvoju. Njihov napredek je bil tudi razlog, da vlada ZDA kljub Zakonu o izselitvi Indijancev iz leta 1830 večjega dela teh dveh indijanskih plemen ni izselila zahodno od reke Misisipi, kot je bilo predvideno. Monografija je plod izredno bogatega raziskovanja in analize gradiva, predvsem arhivskega. Poleg temeljne literature je avtorica raziskovala tudi Baragov arhiv v Stični v Muzeju krščanstva na Slovenskem, Arhiv dunajske nadškofije, Nadškofijski arhiv v Ljubljani, Arhiv Republike Slovenije ter spletni arhiv Library of Congress v Washingtonu in nadškofijski arhiv v Marquettu. Kot temeljni vir proučevanja Baragovega misijonskega dela med Otavci in Očipvejci ter njegovih naslednikov je uporabila misijonska pisma, ki jih je Leopoldinina ustanova na Dunaju v nemščini objavljala v *Poročilih*, ki so izhajala v letih 1831–1913. Markovičeva tako predstavi tudi zgodovino in delovanje te ustanove, ki je delovala v okviru Habsburške monarhije v podporo ameriškim misijonom. Hkrati se obravnava v tem delu posveča tudi delovanju predhodnic Leopoldinine ustanove v Franciji in Nemčiji. Finančne podpore te ustanove so bili poleg drugih misijonarjev deležni tudi slovenski duhovniki. Tako se je avtorica poglobljeno lotila popisa dejavnosti tudi le-teh vse do dvajsetih let 20. stoletja.

Avtorica je na več kot 400 straneh delo vsebinsko razdelila v štiri večja poglavja s podpoglavji. V njih obravnava ozemeljski in ekonomski razvoj

Združenih držav Amerike v 19. stoletju ter v okviru tega odnos ameriških oblasti do indijanskih plemen. Sledi življenjepis Ireneja Friderika Barage, ki je kot misijonar deloval v ZDA, pri čemer osvetli tudi delovanje Leopoldinine ustanove in položaj katoliške Cerkve v ZDA v 19. stoletju. Nato se osredotoči na sam razvoj indijanskih plemen Otava in Očipva ter vpliv misijonskega delovanja na njihovo usodo. V zadnjem, krajšem poglavju so predstavljeni odmevi Baragovega delovanja in prav tako delovanja njegovih sodelavcev na Slovenskem.

ZDA so se zlasti na začetku 19. stoletja širile na zahodni del Severne Amerike, kar je imelo drastične posledice za tamkaj živeče Indijance, ki so bili nepovezani in medsebojno sprti, kar je bila le olajševalna okoliščina za ameriške oblasti pri preseljevanju. Vse krivice, ki so se godile indijanskim plemenom, pa izhajajo iz načrta ameriškega predsednika Thomasa Jeffersona, ki je podpiral mnenje, da je treba Indijance, ki se kakor koli upirajo akulturaciji, prisilno izseliti iz njihovih domov in jih tako preseliti zahodno od reke Misisipi. Markovičeva je v svoji razpravi ugotovila, da pa se z zakonom iz leta 1830 pod predsedovanjem Andrewa Jacksona vsi kongresniki niso strinjali s krivicami, ki so se godile Indijancem, saj je šlo pravzaprav za etnično čiščenje le-teh. Prav tu pa je bilo ključno misijonsko delovanje škofa Barage, in sicer v letih 1831–1868, ko je med Otavci in Očipvejci širil krščanstvo ter jih opismenjeval, zaradi česar jih niso preselili z že omenjenih območij. V tem delu se je avtorica osredotočila tudi na samega škofa Barago. Pri tem nazoru predstavi že vse do zdaj raziskano

in napisano o škofu, nato tudi sama predstavi njegovo življenje od mladosti do kaplanovanja in odhoda v ZDA, pri čemer je osvetlila njegovo življenje ter vlogo, ki jo je kot misijonar imel med Indijanci. Zaradi svojega delovanja, pokrival je namreč območje jezera Lake Superior, severozahodno območje jezera Lake Michigan in del območja Lake Huron, kjer so prebivali Indijanci, je bil v Evropi in ZDA poimenovan »indijanski škof«. Da bi dvignil pismenost Indijancev na višjo raven, je škof Irenej Friderik Baraga napisal celo slovnico in slovar očipvejskega jezika. Avtorica pa se v svojem delu osredotoči tudi na delovanje Baragovih naslednikov – Slovencev, predvsem misijonarjev Franca Pirca in Jožefa Frančiška Buha, ki so delovali tudi med drugimi izseljenci, prav tako Slovenci.

Ob koncu monografije avtorica poda vpogled v literarna dela slovenskih misijonarjev, s katerimi so evropsko in slovensko javnost seznanjali z indijansko kulturo. Tako pričujoča monografija z multidisciplinarnim pristopom k obravnavi podaja nov, svež prispevek k vedenju, ne samo o Baragovem življenju in njegovem delovanju v misijonski službi, temveč tudi k vedenju o indijanskih plemenih, Leopoldinini ustanovi, ki je misijonarje finančno podpirala, zgodovini ZDA, ter vedenju o Indijancih, njihovi kulturi in usodi.

Aleksandra Gačić